

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คุณภาพของคนเป็นปัจจัยหลักสู่ความสำเร็จของการพัฒนาประเทศโดยการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาคน นโยบายของรัฐบาลในปัจจุบัน ด้านนโยบายสังคมคุณภาพชีวิต ได้กำหนดให้มีนโยบายการศึกษา ที่ให้ความสำคัญกับการเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการปฏิรูปการเรียนรู้ของสังคมอันประกอบด้วยการยกระดับองค์ความรู้ให้ได้มาตรฐานสากล ซึ่งสอดคล้องและสนองต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อพัฒนาคนให้เก่ง ดี มีสุข

การพัฒนาการศึกษาของไทย ต้องเริ่มจากสถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพของตนเอง โดยในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษานั้น ต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษา ผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ . 2544 : 10) เพื่อพัฒนาการศึกษาของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อให้เด็กไทยเป็นคนดี มีความสามารถและมีความสุข ช่วยกันสร้างสรรค์สังคมให้มีสันติ สิ่งแวดล้อมยั่งยืน เศรษฐกิจมั่นคง สามารถร่วมมือและแข่งขันกับนานาประเทศได้อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคมโลก การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นงานที่สำคัญของสถานศึกษาเพื่อผู้เรียนและสังคม โดยรวม

การประกันคุณภาพของสถานศึกษานั้นได้กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : มาตรา 48 กำหนดให้ให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่า การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา อีกทั้งเพื่อรองรับการประเมินภายนอก (กรมวิชาการ . 2545 : 12) นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : มาตรา 49 กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่ง ต้องได้รับการประเมินคุณภาพภายนอก อย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุก 5 ปี และต้องเสนอผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อสาธารณชน (กระทรวงศึกษาธิการ . 2545 : 3)

เพื่อให้สาธารณชนรับทราบคุณภาพของการจัดการศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการการศึกษา ทั้งยังเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพและสร้างสรรค์การศึกษาให้เป็นกลไกที่มีพลังในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพสูงขึ้น

การจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานสากลตามหลักการบริหารนั้นต้องยึดแนวทางวิธีการประกันคุณภาพสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญได้แก่ บทบาทในการเตรียมการ คือการสร้างความพร้อมพร้อม โดยการศึกษาแนวคิด กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง กำหนดนโยบาย โครงสร้างและการมอบหมายงานรวมทั้งการสร้างวัฒนธรรมและจิตสำนึกแก่บุคลากร บทบาทในการดำเนินการ คือ อำนวยการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา กำหนดเป้าหมาย มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ วิธีการและคู่มือดำเนินงาน ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร กำหนดให้มีการตรวจสอบการดำเนินงาน บทบาทในการประเมินผล คือ ประเมินผล โดยการวิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา รวมทั้งสนับสนุนให้มีการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553 : 43) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการสถานศึกษาของตนเองให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีมาตรฐาน โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำ ผู้ประสานงาน ผู้ดำเนินการ พร้อมทั้งติดตามตรวจสอบอย่างใกล้ชิด โดยใช้รูปแบบที่มีมาตรฐานสากล

แม้ว่าการศึกษาของไทยจะมีการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษามาแล้วก็ยังพบปัญหาในการดำเนินการต่าง ๆ หลายประการ เช่น ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา ขาดแคลนทรัพยากรในการสนับสนุนการศึกษา ขาดการประสานงาน รวมทั้ง ครูและบุคลากรทางการศึกษายังขาดความรู้ความเข้าใจ ยังไม่ให้ความร่วมมือในการประกันคุณภาพการศึกษา

จากปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อประเมินคุณภาพนักเรียน เนื่องจากนักเรียนต้องทำข้อสอบของสำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการทดสอบพบว่า นักเรียนมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเกือบทุกวิชา และจากการรายงานข้อมูลของกลุ่มงานวัดและประเมินผลการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 ได้รายงานข้อมูลผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัด ปีการศึกษา 2555 ซึ่งผลการประเมินพบว่า โรงเรียนในสังกัดมีผลการจัดคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของระดับประเทศ การประเมินดังกล่าวเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษายังขาดประสิทธิภาพและไม่ประสบผลสำเร็จได้จริงตามมาตรฐาน

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3 ที่เสนอแนะให้ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรร่วมกันพิจารณากิจกรรมส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนา ศักยภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร จัดกิจกรรมซ่อม เสริมอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการติดตาม กำกับ ดูแล นิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ และอีกประการสำคัญคือ สถานศึกษาควรร่วมกันทบทวนและพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาและดำเนินการเต็มรูปแบบอย่างจริงจัง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บุรีรัมย์ เขต 3 . 2556 : 355)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3 ซึ่งดูแลสถานศึกษาที่อยู่ในเขต อำเภอนางรอง อำเภอหนองกี่ อำเภอหนองหงส์ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอละหานทราย อำเภอโนนสุวรรณ อำเภอโนนดินแดง และ อำเภอปะคำ โดยเฉพาะโรงเรียนในอำเภอปะคำนั้นมี ผลการประเมินการจัดคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานนั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษายังขาดประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยในฐานะครุวิชาการจึงมีความสนใจที่จะศึกษา บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนเรียนในอำเภอปะคำ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุง การจัดการในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในการส่งเสริม การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนในอำเภอปะคำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา โรงเรียนในอำเภอปะคำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บุรีรัมย์ เขต 3 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามสถานภาพตำแหน่งและประสบการณ์ ในการทำงาน

สมมติฐานการวิจัย

1. ครูที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาใน การส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แตกต่างกัน

2. ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบสภาพจริงการปฏิบัติบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
2. เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์เขต 3 ได้ศึกษาวางแผนส่งเสริม พัฒนา สมรรถภาพของผู้บริหารสถานศึกษาให้เข้าใจถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ใน โรงเรียนอำเภอปะคำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามขั้นตอนกระบวนการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554 : 13 -15) ประกอบด้วย 3 ชั้นดังนี้

1.1 ชั้นการเตรียมการ

1.2 ชั้นการดำเนินงาน

1.3 ชั้นการจัดทำรายงานผลการศึกษา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนอำเภอปะคำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ปีการศึกษา 2555 ประกอบด้วย ครูวิชาการ จำนวน 136 คน และครูผู้สอน จำนวน 137 คน รวมประชากรทั้งหมด 273 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสายผู้สอนและครูที่ทำหน้าที่ครูวิชาการซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในอำเภอปะคำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่ได้จากการสุ่มจากประชากร โดยใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 608 ; อ้างถึงในพิศณุ พงศ์ศรี . 2551 : 109) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็น ครูวิชาการ จำนวน 103 คน และครูผู้สอนจำนวน 103 คน รวมทั้งสิ้น 206 คน และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนอำเภอปะคำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำแนกเป็น

3.1.1 สถานภาพ ประกอบด้วย

3.1.1.1 ครูวิชาการ

3.1.1.2 ครูผู้สอน

3.1.2 ประสบการณ์ในการทำงาน ประกอบด้วย

3.1.2.1 ต่ำกว่า 10 ปี

3.1.2.2 10 – 20 ปี

3.1.2.3 21 ปีขึ้นไป

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนในอำเภอปะคำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การประกันคุณภาพ หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับการวางแผนและจัดระบบแล้ว ในกระบวนการบริหารคุณภาพ เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความมั่นใจว่า กิจกรรมในกระบวนการผลิตทั้งหมด ดำเนินไปอย่างมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน และมีประสิทธิภาพ

2. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง การมีระบบและกลไกในการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินการดำเนินงานในแต่ละองค์ประกอบคุณภาพตามดัชนีบ่งชี้ที่กำหนด จากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษาเอง หรือหน่วยงานต้นสังกัดมีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชน ได้มั่นใจว่าสถาบันการศึกษา สามารถให้ผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพ สถานศึกษาต้องมีการปฏิบัติตามขั้นตอนกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง 3 ชั้น คือ ชั้นการเตรียมการ ชั้นการดำเนินการ และชั้นการจัดทำรายงานผลการศึกษา

2.1 ชั้นการเตรียมการ หมายถึง การสร้างความเตรียมพร้อมโดยการศึกษาแนวคิด กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง กำหนดนโยบาย โครงสร้างและการมอบหมายงานรวมทั้งการสร้างความตระหนักและจิตสำนึกแก่บุคลากร

2.2 **ขั้นการดำเนินการ** หมายถึง ขั้นตอนการอำนวยความสะดวกระบบข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา กำหนดเป้าหมาย มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ วิธีการและคู่มือดำเนินงาน ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร กำหนดให้มีการตรวจสอบการดำเนินงาน

2.3 **ขั้นการจัดทำรายงานผลการศึกษา** หมายถึง ประเมินผลโดยการวิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา รวมทั้งสนับสนุนให้มีการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

3. **บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา** หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติงานตามหน้าที่รับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ที่ต้องมีการดำเนินการใน 3 ขั้นตอนคือ

3.1 **บทบาทด้านการเตรียมการ** คือการเตรียมความพร้อมของบุคลากร การมีบุคลากรแกนนำเพื่อดำเนินงาน การสร้างความตระหนักและการพัฒนาความรู้ การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับมาตรฐาน การชี้แจงการดำเนินงาน การจัดระบบสารสนเทศที่รองรับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

3.2 **บทบาทด้านการดำเนินการ** คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ ประเมินผล และการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

3.3 **บทบาทด้านการรายงาน** คือ การจัดทำเอกสารประเมินตนเองหรือรายงานประจำปีโดยการรวบรวมผลการดำเนินงานและการประเมิน วิเคราะห์ และสังเคราะห์จำแนกตามมาตรฐานการศึกษา ครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญที่รองรับการประเมินภายนอก ใช้ข้อมูลตามจริงและเขียนรายงานนำเสนอต่อผู้เกี่ยวข้องตลอดจนการใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการจัดทำแผนการปฏิบัติการต่อไป

4. **ผู้บริหารสถานศึกษา** หมายถึง ตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา รักษาการผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้ปฏิบัติราชการแทนผู้อำนวยการสถานศึกษา

5. **สถานภาพตำแหน่ง** หมายถึง สภาพในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้

5.1 **ครูวิชาการ** หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในกลุ่มบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ ครูวิชาการประจำช่วงชั้น และประธานประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนในปีการศึกษา 2555

5.2 **ครูผู้สอน** หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้สอนในโรงเรียนและไม่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในกลุ่มบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในปีการศึกษา 2555

6. ประสบการณ์ในการทำงาน หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียน

แบ่งเป็น 3 กลุ่ม

6.1 ต่ำกว่า 10 ปี

6.2 10 – 20 ปี

6.3 21 ปีขึ้นไป

7. โรงเรียนในอำเภอปะคำ หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3 เขตพัฒนาคุณภาพการศึกษาปะคำ ประกอบไปด้วย โรงเรียนทั้งหมด
18 โรงเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University